

REGERINGSRÄTTENS DOM

Mål nr
7876-09

meddelad i Stockholm den 27 september 2010

KLAGANDE

AA

MOTPART

Skatteverket
171 94 Solna

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 5 november 2009 i mål nr 6180-09,
se bilaga

SAKEN

Avslutning av pensionssparkonto i förtid

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten bifaller överklagandet och förordnar att AAs pensionssparkonto nr 3120 67 08522 i Nordea Bank AB får avslutas genom utbetalning i förtid.

YRKANDEN M.M.

AA fullföljer sin talan och anför bl.a. följande. Kronofogden har efter kammarrättens dom stoppat den exekutiva försäljningen av hans fastighet. Med hjälp av pengar från sin familj har han gjort inbetalningar till Kronofogden och ett inkassobolag om 18 800 kr respektive 106 200 kr. Tack vare inbetalningarna har

Dok.Id 95650

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post: regeringsratten@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

Mål nr
7876-09

han nått en uppgörelse med inkassobolaget innebärande att han från den 30 december 2009 t.o.m. den 26 maj 2010 ska betala 2 000 kr i månaden och därefter 10 000 kr i månaden. Skulden till inkassobolaget uppgår till sammanlagt 411 000 kr. Han har genom omprövning fått sin sjukpenninggrundande inkomst ändrad och denna baseras nu på en jämförelseinkomst om 264 000 kr per år jämfört med tidigare 120 000 kr per år. Han väntar på en retroaktiv utbetalning avseende tiden den 1 januari–den 11 december 2009. Därefter kommer han att uppbära lite mer än dubbelt så mycket i sjukersättning som tidigare. Det är nu inte orealistiskt för honom att uppnå en långsiktig lösning på de ekonomiska problemen.

Skatteverket bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Av uttalanden i förarbetena till dispensbestämmelsen (prop. 1993/94:85 s. 52 f. och prop. 2005/06:124 s. 95) får anses framgå att det finns två typer av situationer där dispens kan medges. Den ena situationen är då pensions spararen är på obestånd och en förtida utbetalning är helt avgörande för att undvika en personlig konkurs, den andra då omständigheterna är så säregna att dessa förenat med ett trängande ekonomiskt behov av pensionskapitalet innebär att ett upprätthållande av utbetalningsförbudet framstår som direkt stötande. Det ligger i sakens natur att en sådan ”säkerhetsventil” ska användas mycket restriktivt. AA har som grund för sin dispensansökan åberopat stora ekonomiska problem och att han inom kort riskerar att förlora sitt hus. Utredningen visar att värdet av pensions sparavtalet, 17 277 kr, vida understiger AAs skuld till Kronofogden. AA har i kammarrätten gett in ett läkarintyg som visar att de ekonomiska problemen har en extremt allvarlig inverkan på hans psykiska hälsa. Av vad som anförts i Regeringsrätten tycks framgå att risken för att han kommer att förlora sitt hus har minimerats eller åtminstone reducerats och att den ekonomiska situationen har förbättrats. Hur hans hälsotillstånd är i dagsläget är oklart. AA kan anses ha hamnat i allvarliga ekonomiska svårigheter och förhållandena kan sannolikt också bedömas som ömmande. Ömmande förhållanden är dock inte i sig tillräcklig grund för dispens. Att AA skulle vara på obestånd förefaller inte ha gjorts gällande. Frågan är därför om det föreligger synnerliga skäl för att medge en förtida utbetalning från pensionsparkontot. I förarbetena anges att det föreligger synnerliga skäl om inlåsnings av kapitalet framstår som direkt stötande. Vad som kan anses som

Mål nr
7876-09

stötande är ytterst subjektivt och lämnar stort utrymme för olika bedömningar. Av Skatteverkets avgöranden framgår att dispens, förutom i rena obeståndssituationer, också medgetts vid svår sjukdom och vid mycket speciella personliga förhållanden.

SKÄLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Enligt 58 kap. 32 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229), IL, får ett pensionssparkonto avslutas genom en utbetalning i förtid om behållningen uppgår till högst 30 procent av prisbasbeloppet. Om behållningen är högre, dock högst ett prisbasbelopp, får utbetalning i förtid ske under förutsättning att kontot inte är förenat med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande och inbetalning på kontot inte har gjorts under de senaste tio åren.

I andra fall får, enligt paragrafens andra stycke, Skatteverket medge att kontot avslutas genom utbetalning i förtid, om pensionsspararen är på obestånd och genom en utbetalning kan få en varaktig lösning på sina ekonomiska problem eller om det i övrigt finns synnerliga skäl (s.k. dispens).

Med obestånd avses att gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och att denna oförmåga inte är endast tillfällig, jfr 1 kap. 2 § andra stycket konkurslagen (1987:672).

Frågan i målet är om det finns skäl att medge att AA får avsluta pensionssparkontot genom en förtida utbetalning enligt 58 kap. 32 § andra stycket IL. Kapitalet på pensionssparkontot uppgick under våren 2009 till 17 277 kr.

Särskilda skatteregler om återköp av pensionsförsäkring infördes år 1976. I samband med införandet av det individuella pensionssparandet år 1994 intogs motsvarande bestämmelser i detta sparande samtidigt som reglerna stramades upp så att förtida utbetalning från ett pensionssparkonto respektive återköp kunde medges endast om det fanns synnerliga skäl. I motiven till ändringen framhölls bl.a. följande. Uppstramningen markerade att pensionssparandet var ett långsiktigt

Mål nr
7876-09

bundet sparande som genom inskränkningarna i rätten att förfoga över medlen motiverade skattesubventionen. Avsikten var att dispensprövningen skulle vara starkt restriktiv. Eftersom dispensregeln kräver synnerliga skäl är den avsedd att tillämpas när en utebliven utbetalning närmast framstår som stötande. Att den skattskyldige hamnat i allvarliga ekonomiska svårigheter och förhållandena var ömmande ansågs inte vara tillräckligt. De omständigheter som kunde ligga till grund för en dispens borde vara sådana att risken för att de skulle uppkomma inte rimligen kunnat förutses av försäkringstagaren. Dispensgrunden var avsedd som en ”säkerhetsventil” i fall då mer säregna förhållanden medför ett uppenbart och trängande behov av pensionskapitalet (prop. 1992/93:187 s. 205 och prop. 1993/94:85 s. 52 f.).

Dispensreglerna fick sin nuvarande lydelse år 2006 i samband med att ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande genomfördes, varvid bl.a. följande anfördes i förarbetena. En gäldenärs tillgångar i form av pensionsförsäkringar kunde leda till att skuldsanering nekades, trots att de medel som sparats inte kunde tas i anspråk för betalning till borgenärerna. Det var därför lämpligt att tydligt reglera att dispens för återköp skulle meddelas i de fall då försäkringstagaren är på obestånd och denne genom ett återköp kunde komma i fråga för en skuldsanering. Dispensmöjligheten borde inte begränsas till de fall där en skuldsanering utgör den varaktiga lösningen på gäldenärens ekonomiska problem utan även kunna omfatta lösningar i form av frivilliga uppgörelser. Det måste dock kunna antas att ett återköp skulle underlätta en sådan uppgörelse eller ett sådant beslut. Motsvarande gällde i fråga om avslutning av pensionssparkonto i förtid (prop. 2005/06:124 s. 65 ff. och 95).

Av registerutdrag från maj 2009 framgår att AA hade ett tjugotal mål aktuella hos Kronofogden avseende skulder om sammanlagt 659 645 kr och att han vid utredning i juni 2008 saknade utmättningsbara tillgångar.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

AAs skulder uppgår till betydande belopp och det står klart att han inte har kunnat betala sina skulder i rätt tid och att denna oförmåga inte är enbart tillfällig. Han får därför anses vara på obestånd.

En utbetalning av medlen på pensionssparkontot skulle ge AA möjlighet att betala en liten del av sina skulder, vilket skulle innebära endast en marginell förbättring av hans ekonomiska situation. En utbetalning av kontomedlen skulle därför inte kunna leda till en varaktig lösning på hans ekonomiska problem.

Av det läkarintyg som AA gav in i kammarrätten framgår bl.a. följande. Problem med det egna företaget och hotet om exekutiv försäljning av hans hus utlöste en krisreaktion hos AA med uttalade tankar på självmord, vilket medförde att han vid två tillfällen under år 2009 var föremål för intagning på psykiatrisk klinik med stöd av vårdintyg. AA har utvecklat tvångstankar angående sitt hus och det har blivit hans enda mål att rädda detta och även ett första steg i hans framtid. Han har pendlat i humöret från extrem uppvarvning och agitation till apati och uppgivenhet. Medicinering har inte förbättrat hans tillstånd. AA är fortfarande i psykisk obalans och har uttalade suicidtankar, vilket understryks av det självmordsförsök han gjorde under sensommaren 2009. Han är inte arbetsför och kräver stora insatser från psykiatrin. Risken för självmord bedöms som hög om han får negativa besked relaterade till huset och en utbetalning från pensionssparkontot kommer att vara ett positivt steg i hans behandling.

I målet är klarlagt att AA har utvecklat tvångstankar kring möjligheterna att behålla sitt hus. Det är också utrett att han betraktar en utbetalning från pensionssparkontot som ett avgörande led i hans strävanden att få behålla huset och att det skulle kunna försämra hans psykiska tillstånd om han nekas dispens. Mot bakgrund av omständigheterna framstår det enligt Regeringsrättens mening som stötande att inte medge att hans pensionssparkonto

Mål nr
7876-09

får avslutas i förtid. Regeringsrätten anser således att det föreligger synnerliga skäl för dispens. Överklagandet ska därför bifallas.

Gustaf Sandström

Nils Dexe

Peter Kindlund

Henrik Jermsten

Olle Stenman

Anna Stålnacke

Regeringsrättssekreterare

Avd. I

Föredraget 2010-08-25

Målet har föredragits av regeringsrättssekreteraren Markus Olsson.